

VERSLAG

over de werkzaamheden van de Commissie in 1958

Mijnheer de Minister,

De Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie heeft in 1958 in lokalen van de Universitaire Stichting te Brussel zes afdelingsvergaderingen en drie algemene vergaderingen gehouden.

De volgende lezingen werden gehouden :

A. Op de algemene vergaderingen :

J. HERBILLON : *Spaanse elementen in het Waals en het Frans van de voormalige Nederlanden.*

Na herinnerd te hebben aan de opvatting van Pirenne, volgens wie het Spaanse bewind in de Nederlanden niet de minste beschavende invloed heeft uitgeoefend, vermeldt de heer Herbillon de gangbare meningen betreffende Spaanse invloed in de antroponymie, in de folklore en zelfs in bepaalde lichamelijke kenmerken in België. Vervolgens wijst hij op het ontbreken van een nauwkeurig overzicht van de inwerking van het Spaans op het Waals, op de Zuidnederlandse dialecten en op het Frans van de voormalige Nederlanden. Met de gedrukte teksten te exciperen heeft hij een, nog zeer voorlopige, balans kunnen opmaken voor het Waals en het Frans ; hij heeft een glossarium kunnen samenstellen van zowat 170 leenwoorden (met een meestal vluchtig bestaan).

Een oogslag op de geschiedenis van de betrekkingen tussen Spanje en de Nederlanden maakt het mogelijk het kronologisch

raam vast te stellen waarin die ontleningen passen ; het prinsbisdome Luik ontsnapt niet aan deze taalstroming, al heeft het geen Spaans bewind gekend. Opmerkelijk is het getal van de 18de-eeuwse handelstermen, voornamelijk namen van weefselen.

De heer Herbillon somt enkele artikels op uit zijn woordenlijst : 1. erkende ontleningen, zoals *alboroto* „muitelij” (met ten onzent een hele familie afleidingen, die nochtans niet opgenomen zijn in de geraadpleegde Franse woordenboeken), *alguacil* „politieagent, opzichter” (dat in het Picardisch bijzondere betekenissen heeft aangenomen), *junta* „beraadslagende vergadering” (algemeen gebruikt in de Nederlanden en in het prinsbisdome Luik, maar niet in Frankrijk, tot het einde van het ancien régime), *mercede* „gratificatie” (dat bij ons vermoedelijk met het Italiaanse *mercede* in botsing is gekomen) ; 2. twijfelachtige ontleningen, zoals Waals *caristâde* „liefdadigheidsgift, aalmoes” ; 3. termen die ten onrechte verbonden worden met het Spaans, zoals Waals *âdios'* „overdreven beleefdheidsbetuigingen”, of die niet langs de Nederlanden ontleend zijn, zoals fr. *isabelle* (kleurnaam).

Ten slotte geeft de spr. een tabel waarin de leenwoorden ideologisch geklassificeerd worden : OPENBAAR LEVEN 83 (waaronder 29 betr. het leger), MAATSCHAPPELIJK LEVEN 42 (waaronder 15 betr. weefselen), PRIVAAT LEVEN 41 (waaronder 13 over zedelijke karaktertrekken) ; deze tabel stelt ons in staat te oordelen over de relatieve belangrijkheid van de invloeden die de Spaanse taal heeft uitgeoefend in de verschillende sectoren van het leven in de voorbije Nederlanden.

A. CARNOY : *De populier in de toponymie en de onomastiek* (1).

B. In de Waalse afdeling :

Edg. RENARD : *Notes de lexicologie ancienne.*

É. LEGROS : *Ce qu'on trouve en lisant les anciens auteurs wallons.*

L. REMACLE : *Notes d'étymologie wallonne.*

(1) Verschenen in *Revue internationale d'onomastique*, XI (1959), 81-91, onder de titel *Le peuplier en linguistique et toponymie.*

É. LEGROS : *L'aurore en liégeois*.

L. REMACLE : *La carte dialectale de la Wallonie*.

C. In de Vlaamse afdeling :

A. CARNOY : *De olm in naam- en taalkunde* (1).

J. LEENEN : *De kaart van de Zuidnederlandse dialecten*.

De heer Leenen werd belast met het opmaken van een kaart van de Zuidnederlandse dialecten ten behoeve van de Nationale Atlas. Dit moet dan een kaart zijn voor niet-filologen, maar wel wetenschappelijk verantwoord. De heer Leenen maakte een projekt dat hij ter bespreking voorlegt. Aangegeven zijn : de isofone die ons taalgebied verbindt resp. scheidt van het Duitse (Benrather lijn), de grens tussen Nederfrankisch en Saksisch (uitgang 3^e pers. meerv. presens) om ons eigen gebied in een ruimer verband te karakteriseren. Daarbinnen worden best die isofonen getrokken waaronder een groot aantal woorden vallen als daar zijn *mys/muis/mūs*, de umlaut als morfologisch middel, de *mich/mij-*, de *ich/ik*-lijn ; grenzen die het West- en Oostvlaams van het Brabants scheiden : apocope van de *-n* na *-ə*, van de *-e* in *vandage, schone, vrouwe*, etc. ; grenzen binnen het Vlaams als *koet/koud*, binnen het Westvlaams als de vorm van het diminutiefsuffix (*-je* tegenover andere vormen), grenzen binnen het Brabants als de horizontale lijn die het noorden met *-je*-type n a a s t *-ke*-type scheidt van het zuiden met alleen *-ke*, het behoud resp. weglaten van *-r* in *deur, meer*, etc.

J. DUPONT : *Dialectische overblijfselen van germ. *wriþ- „draaien”* (2).

J. LEENEN : *Straatnaamgevingproblemen*.

Uiteenzetting over het al of niet aaneenschrijven van straat-, plein- en dergelijke namen voorafgegaan van een adjektief.

Deel XXXII (1958) van de *Handelingen*, waarvan wij U

(1) Verschenen in *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven*, 34 (1958), bl. 1-14.

(2) Mededeling opgenomen in het opstel *Over de Limburgse woorden hòl „niets anders dan, louter” en vreigele „wringen”*, verschenen in dl. XXXII van deze *Handelingen*.

bijgaand een exemplaar laten geworden, bevat, buiten het gewone administratieve gedeelte, toponymische en dialectologische studies van de HH. A. CARNOY, J. DUPONT, H. VANGASSEN, J. HERBILLON, E. RENARD en A. VINCENT, alsook de bibliografische overzichten van de Waalse filologie door É. LEGROS en van de Nederlandse taalstudie door F. VAN COETSEM.

De druk van nr. 8 der „Werken” van de Vlaamse afdeling — F. DEBRABANDERE, *Kortrijkse persoonsnamen omstreeks 1400* — werd voltooid; een exemplaar van dit werk wordt U met dit verslag toegestuurd. Nr. 9 van de „Mémoires” van de Waalse afdeling — M.-O. HOUZIAUX, *Enquête dialectale à Celles-lez-Dinant* — werd in druk gegeven.

De verzending van de *Handelingen* ter recensie en als ruil heeft plaatsgevonden zoals gebruikelijk. De gespecialiseerde seminaries van de vier Belgische universiteiten ontvingen de exemplaren ten behoeve van de studenten die bijzonder belang stellen in de dialectologie en de toponymie. Het aantal van de aan de Universiteit Brussel toegekende exemplaren is van vijftien op twintig gebracht, te verdelen tussen het seminarie voor Germaanse toponymie en dat voor Waalse dialectologie.

Ruilrelaties werden aangeknoopt met de Royal Club Wallon te Malmedy, die ons in verschillende exemplaren de afleveringen van zijn uitgave van het Waals-Frans woordenboek van VILLERS (1793) toestuurt naarmate ze gepubliceerd worden, met de Société Verviétoise d'Histoire et d'Archéologie, die ons haar „Bulletin” zal zenden, en met het Institutul de lingvistică al Academiei R. P. R., Centrul de documentare, te Bucarest, dat ons de Revista de filologie romanică și germanică zal laten toekomen.

De werkzaamheden betreffende het *Belgisch Repertorium*

der *Familienamen* zijn in 1958 als volgt voortgezet : voor het Waalse landsgedeelte werd, na het verschijnen van deel I (Arrondissement Nijvel, 1956), de voorbereiding van deel II (Arrondissement Luik) in 1958 voortgezet met de beëindiging van de alfabetische classificering van het materiaal voor de stad Luik. Bovendien werden reeds 35.750 alfabetische fiches persklaar gemaakt. Zo zal dus in 1959, onder de leiding van de heer O. JODOGNE, het tweede repertorium van de Waalse arrondissementen kunnen afgewerkt en de druk van dit boekdeel voor 1960 in uitzicht gesteld worden. — Voor het Vlaamse landsgedeelte werden, onder leiding van de HH. H. J. VAN DE WIJER en K. ROELANDTS, het opnemen en het definitief rangschikken van de fiches voor de arrondissementen Hasselt en Aalst beëindigd en werd een aanvang gemaakt met de bewerking van het materiaal voor het arrondissement Maaseik.

Geraadpleegd door bemiddeling van de HH. Provinciegouverneurs of, in de meeste gevallen, rechtstreeks door de betreffende gemeenten, heeft de Commissie advies uitgebracht betreffende *namen van nieuwe straten of verandering van bestaande straatnamen* voor de gemeenten Alleur, Angleur, Antoing, Beersel, Beigem, Blandain, Borgworm, Brussegem, Brussel, Dilbeek, Doornik, Edegem, Everberg, Gembloers, Gent, Godinne, Ham-sur-Sambre, Hemiksem, Heverlee, Hofstade, Houthulst, Hulshout, Jette, Kruibeke, Landen, Lot, Luik, Marcinelle, Mariembourg, Meise, Molenstede, Montegnée, Mont-sur-Meuse, Mortsel, Oostende, Ougrée, Quevaucamps, Sart-lez-Spa, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Rijkers, Soumoy, Spiennes, Tamines, Tongerlo, Walsbets, Watermaal-Bosvoorde, Waudrez, Wetteren, Wommelgem, Zolder.

Verder heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan het besluit van de gemeenteraad van *Petegem*, arr.

Oudenaarde, om aan de naam van deze gemeente de verduidelijking *aan-de-Schelde* toe te voegen, ten einde verwarring te voorkomen met de gelijknamige gemeente Petegem, arr. Gent.

De *herziening van de stafkaarten* heeft in 1958 plaatsgevonden voor een honderdtal gemeenten. Op aanvraag van het Militair Geografisch Instituut hebben de heer J. HERBILLON en zijn medewerkers de toponymische bundels van de volgende gemeenten onderzocht : Amblève, Arbrefontaine, Basse-Bodeux, Beho, Bellevaux-Ligneuville, Bende, Bévercé, Bomal, Borlon, Bullange, Butgenbach, Chevron, Crombach, Elsenborn, Ernonheid, Faymonville, Ferrières, Pilot, Fosse, Francorchamps, Grand-Halleux, Hamoir, Harre, Harzé, Heppenbach, Izier, La Gleize, La Reid, Lorcé, Malmedy, Manderfeld, My, Ouffet, Petit-Thier, Polleur, Rahier, Recht, Robertville, Rocherath, Saint-Vith, Sart, Septon, Sougné-Remouchamps, Spa, Stavelot, Stoumont, Tohogne, Vielsalm, Vieuxville, Villers-Ste-Gertrude, Waimes, Wanne, Werbomont. De heer H. J. VAN DE WIJER heeft, met de medewerking van de heer J. L. PAUWELS, de bundels van de volgende gemeenten behandeld : Boorseme, Dessel, Diepenbeek, Eindhout, Eisden, Elen, Ellikom, Geel, Genk, Gerdingen, Grote-Brogel, Gruitrode, Houthalen, Kasterlee, Kessenich, Kinrooi, Kwaadmechelen, Lanaken, Lanklaar, Leut, Maaseik, Mechelen-aan-de-Maas, Meerhout-Arendonk, Meeswijk, Meeuwen, Neerglabbeek, Neerharen, Neeroeteren, Niel-bij-As, Olmen, Opglabbeek-Beverst, Opgrimbie, Ophoven, Opitter, Opoeteren, Oud-Turnhout, Peer, Poppel, Ravels, Rekem, Reppel, Retie, Stokkem, Tongerlo, Uikhoven, Vorst, Vucht, Weelde, Wijshagen, Zuten-daal-Bree.

De uitwerking van de *kaart van de Belgische dialect-*

gebieden (blad 52 B van de Atlas van België, uitgegeven door het National Comité voor Aardrijkskunde) werd in 1958 voortgezet door de heer J. LEENEN voor het Vlaamse gedeelte, door de heer L. REMACLE voor het Romaanse gedeelte en door de heer J. WARLAND voor het Duitse gedeelte. In verschillende vergaderingen werden de principes besproken, de criteria voor de begrenzing, alsook de methodes en de middelen van uitvoering. De definitieve projecten zullen in 1959 aan de Commissie voorgelegd worden.

De Commissie werd vertegenwoordigd op het VIe Congres voor naamkundige wetenschappen te München, van 24 tot 28 augustus 1958, door de HH. É. LEGROS en K. ROELANDTS. De HH. JODOGNE, LEENEN en WARLAND hebben de Commissie vertegenwoordigd op 30 november 1958 bij de huldiging, te Gent, van Professor Edg. BLANCQUAERT ter gelegenheid van zijn aanvaarding van het emeritaat.

Met verschuldigde hoogachting,

Luik en Leuven, 3 mei 1959.

De Secretaris,
J. WARLAND.

De Voorzitter,
O. JODOGNE.

